Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

TO—YEAR XXXVII | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 16, 1903, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO 23, ILL., PETEK, 9. NOVEMBRA (NOV. 9), 1945 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 219

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

ijajne proslave rdeče evolucije v Moskvi

z milijon vojakov in civilistov se udeležilo parade

TRUMAN POSLAL ČESTITKE

Moskva, 8. nov.—Vojaki mo-ne ruske armade in civilisti včeraj paradirali po Rdečem u, mimo Leninove grobnice odra, na katerem so stali vo-lji Sovjetske unije. Parade je udeležilo čez milijon voja-v in civilistov v zvezi s pro-vami 28-letnice boljševiške olucije, ki je strmoglavila ski režim in ustanovila teme-na katerih je bila zgrajena za sovjetskih socialističnih ublik.

Generalisimo Stalin, vodja vjetske unije, katero je kr-il v vojnem času in jo vo-k zmagi, ni bil navzoč. Nje-a odsotnost ni bila pojasnje-. Uradni krogi niso razkrili, je v Moskvi ali še na počit-h v Sočiju, letovišču na Kri-ob Črnem morju, kjer ga je nji teden obiskal ameriški lanik W. Averell Harriman govoril z njim. Harriman je povratku v Moskvo izjavil, je našel Stalina zdravega. gova izjava je utihnila go-ce in poročila, da je Stalin rno bolan.

alinovo mesto na odru pred inovo grobnico je zavzel M. Molotov, zunanji komi-Stalin je bil počaščen v od-osti. Moskovski topovi so ali 21 strelov Stalinu v po-av. General Aleksej Anto-, šef generalnega štaba, je dliknil: "Naj živi naš vrhov-poveljnik, generalisimo Sov-ke unije Stalin!" Ogromna množica je navdušena pozdra-vzklik.

To je bila prva proslava bolj-iške revolucije v mirnem u v petih letih in prva po 25 h, katere se Stalin ni udele-. Proslave so se vršile v žnem viharju, ki je prepre-udeležbo letalske sile rdeče nade. Pri proslavah v prej-h letih so letala krožila v ku, ko so se vršile parade v skvi. Vse druge enote rdeče nade so se udeležile včeraj-e parade.

Na odru so stali poleg Molo-a člani sovjetske vlade in itelji armade ter mornarice. d njimi je bil tudi ameriški lanik Harriman.

zvestja, glasilo sovjetske vla-so objavile čestitke, katere poslali vodilnim osebnostim vjetske unije britski premier lee, zunanji minister Bevin, dsednik Truman, generalisi-Kašek in besedniki drugih av.

Truman je naslovil telegram estitkami Mihajlu Kalininu, elniku predsedstva Sovjet-unije. V tem je izrazil svo-vero in zaupanje, da se bo operacija med Ameriko in nijo nadaljevala in postavila dlago trdnemu, trajnemu in šnemu miru.

vtna unija zavrnila onudbo korporacije

Detroit, Mich., 8. nov.—Unija ruženih avtnih delavcev O) je zavrnila ponudbo kor-acije General Motors glede anja plače za deset odstot-. Walter P. Reuther, pod-edsednik unije, je dejal, da o avtni delavci vztrajali pri tevi, da mora biti plača zvi-a za 30 odstotkov.

etalska zveza med meriko in Indijo

Washington, D. C., 8. nov.—inija za letalstvo je predla-a letalsko zvezo med Ameri-in Indijo. Pričakuje se, da zveza kmalu ustanovljena.

Ameriški pomorščaki zapuste Kitajsko

Komunistične sile oblegajo Jenčeng

Čungking, Kitajska, 8. nov.—Ameriški pomorščaki, ki so v severnih kitajskih pokrajinah, bodo poslani domov v bližnji bodočnosti, se glase poročila iz Tientsina. Odpoklic narekujejo praske in bitke med kitajskimi komunisti in četami centralne vlade.

Položaj na Kitajskem dozoreva za civilno vojno. Poveljniki ameriških sil na Kitajskem so vznemirjeni. General Albert C. Wedemeyer, vrhovni poveljnik, je baje dobil navodila iz Washingtona, da se ne sme vmešavati v kitajski notranji konflikt.

Vest iz Peipinga pravi, da komunisti oblegajo Jenčeng, kjer je vojaška posadka centralne vlade. Jenčeng leži 160 milj severozapadno od Šanghaja, glavnega stana generala Tanga, poveljnika armade centralne vlade.

Konfliktna poročila prihajajo o bitkah med komunisti in vladnimi četami. Čungking je priznal, da so se morale vladne čete umakniti pred komunisti iz več krajev province Suiyan. Komunisti so udrli v Kweisui, glavno mesto te province.

Znamenja kažejo, da se bodo pogajanja med voditelji komunistov in reprezentanti centralne vlade v Čungkingu razbila. Pričela so se iz namena, da se najde podlaga sporazumu in odvrne civilna vojna.

Načrti vojaškega vežbanja sestavljeni

Kongresni odsek naznanil zaslišanje

Washington, D. C., 8. nov.—Vojni in mornarični department sta izjavila, da so načrti glede vojaškega vežbanja ameriške mladine v mirnem času sestavljeni. Ti bodo predloženi kongresu, ko se bo pričela razprava glede zakonskega osnutka o obvezni vojaški službi.

Departmenta sta razkrila, da bo vojaško vežbanje istega tipa in značaja kot je bilo, ko je vlada pozvala pod zastavo moške v vojnem času. Trajalo bo najmanj dvanajst mesecev. Uradniki vojnega in mornaričnega departmenta so naznanili, da se bodo rekruti vežbali v rabi novega orožja in novi tehniki bojevanja.

Kongresni odsek za vojaške zadeve je naznanil, da bo odprl zaslišanje o načrtu obvezne vojaške službe in vežbanja prihodnji teden. Pričakuje se močna opozicija. Voditelji mnogih organizacij in delavskih unij so zavzeli stališče, da Amerika ne potrebuje močne armade v mirnem času.

Predsednik Truman je pozval kongres, naj sprejme načrt obveznega vojaškega vežbanja. Sleherni fant v starosti 18 do 20 let, ki je telesno sposoben, naj bi se podvrgel obveznemu vojaškemu vežbanju. Po dovršitvi vežbanja naj bi ti tvorili rezervno armado.

Sodi se, da bi se moralo vežbanju podvreči 975,000 fantov letno. Stroški vežbanja bodo znašali najmanj dve milijardi dolarjev.

Italija skuša obdržati kolonije

Ureditev meje s Francijo

Washington, D. C., 8. nov.—Italija je dala razumeti v notah, katere je izmenjala z ameriško vlado in katerih vsebina je bila pravkar objavljena v Washingtonu, da hoče obdržati kolonije, ki so tvorile njen imperij v Afriki, z izjemo Abesinije. Izrekla se je tudi za ureditev meje s Francijo v Alpah in za odstop Dodekaneških otokov na Egejskem morju Grčiji.

Italijanski imperij v Afriki je uključeval štiri libijske province, Eritrejo in Somalijo. V notah je Italija priznala neodvisnost in suvereniteto Abesinije in dala zagotovilo, da bo Abesinija dobila izhod do morja, če bo ona obdržala afriške kolonije.

Italija se je izrekla tudi za rešitev problema južne Tirolske, katero je dobila po zaključenju prve svetovne vojne. V južni Tirolski žive Nemci in Italijani, toda večino tvorijo Nemci. Italija je predlagala sklenitev kompromisa glede Trsta s sprejetjem takozvane Wilsonove linije. Trst naj bi ostal pod Italijo, luka pa naj bi postala mednarodna in odprta državam ob Donavski kotlini. Jugoslavija naj bi dobila Reko in Zader, bivši italijanski mesti.

Italijanski premier Ferrucio Parri in zunanji minister Alcide de Gasperi sta poslala note predsedniku Trumanu in državnemu tajniku Brynesu, ki pa jih nista komentirala. Note so bile izmenjane pred londonsko konferenco zunanjih ministrov petih velesil.

Holandija ponuja koncesije rebelem

Priznala je težnje nacionalistov

Batavija, Java, 8. nov.—Holandija je ponudila rebelnim Indonezem samovlado in polno tovarištvo v svojem imperiju, zaeno pa je priznala legitimne težnje nacionalistov, ki se bore proti holandski nadvladi. Pozvala je rebele, naj takoj odložé orožje.

Izjavo glede nove politike je podal dr. Hubertus J. Van Mook, governer holandske Vzhodne Indije. To je prvi poskus z njegove strani za zlomitev zastoja v pogajanjih med holandskimi avtoritetami in voditelji nacionalistov. Slednji zahtevajo konec holandske nadvlade in popolno neodvisnost za Vzhodno Indijo.

Dr. Achmed Soekarno je že proglasil indoneško republiko, dočim so voditelji drugih nacionalističnih grup izjavili, da se bo borba za neodvisnost nadaljevala. Soekarno je odločno zavrnil predlog holandskih avtoritet, naj bi domačini pri plebiscitu odločili za ali proti neodvisnosti Vzhodne Indije in da naj bi se volitve vršile pod nadzorstvom reprezentantov Združenih narodov.

Kraljica Viljemina je v svojem govoru 6. decembra l. 1942 zagotovila, da bodo vsi deli holandskega imperija dobili status enakopravnosti v okviru tega imperija. Nacionalisti so zavzeli stališče, da mora Vzhodna Indija dobiti popolno svobodo in neodvisnost.

Enotna fronta v Argentini proti Peronu

Buenos Aires, Argentina, 8. nov.—Na iniciativo radikalne stranke se je pričela kampanja za ustanovitev enotne fronte proti vojaški vladi polkovnika Perona. To naj bi tvorile štiri stranke—radikalna, komunistična, socialistična in progresivna. Voditelji radikalne stranke so se izrekli za sklicanje konference, na katero naj bi druge stranke poslale svoje reprezentante. Na tej naj bi se vršile diskuzije o formiranju enotne fronte proti Peronovemu režimu.

AMERIŠKI SENATOR PEPPER PRI MARŠALU TITU

Jugoslavija lahko vpliva na blagostanje in mir v Evropi

VOLILNI ZAKON AMENDIRAN

Chicago. — Pred kratkim so nekateri ameriški listi pisali, da Jugoslavija ni dovolila ameriškemu senatorju Pepperju vstopa v deželo. Depeša je bila poslana iz Rima. Jugoslovanska ambasada v Washingtonu pa je SANSu 1. novembra poslala naslednjo vest, ki jasno dokazuje, kako bi Jugoslaviji nasprotujoča reakcija hotela zanetiti v ameriškem javnem mišljenju nezaupanje in neprijateljstvo do Jugoslavije. Navedena vest je bila gola fabrikacija. Depeša se glasi:

Po dveh dolgih in iskrenih sestankih z maršalom Titom in po pogovorih z drugimi jugoslovanskimi voditelji, je senator Claude Pepper, demokrat iz Floride, izrazil svoje prepričanje, "da je mišljenje jugoslovanskih narodov demokratično ter da je tudi sentiment jugoslovanske vlade demokratičen."

Senator Pepper je bil gost na kosilu, ki ga je dal njemu na čast maršal Tito, drugi dan pa je imel dolg pogovor z jugoslovanskim premierjem in pri tem sta bila navzoča tudi ameriški ambasador v Belgradu Richard C. Patterson Jr., in Stanoje Simić, jugoslovanski veleposlanik v Washingtonu.

Ameriški senator je bil tudi gost na obedu, ki ga je priredil dr. Ivan Ribar, predsednik provizorične skupščine, kjer se je sestal z mnogimi političnimi voditelji, vključivši z dr. Milanom Grolom, voditeljem nasprotujoče demokratske stranke. Dr. Grol je odstopil kot vladni podpredsednik to poletje, njegova stranka pa je umaknila listo svojih kandidatov od volitev, ki se bodo vršile 11. novembra.

"Jugoslavija lahko postane vpliven faktor za blagostanje in mir v Evropi in po vsem svetu," je rekel senator Pepper v nekem intervjuvu v Belgradu. "Prepričan sem, da se Tito zaveda težkoč, ki zastavljajo mir. Ker je tako sijajno premagoval vse vojne potežkoče in je tako sijajno pripeljal svoj narod do zmage, sem siguren, da želi ohraniti svoj spomin med narodom kot mož, ki je bil prvi v vojni, prvi v miru in prvi pri srcu svojih rojakov, kot je bil naš prvi predsednik George Washington. Mi se v Združenih državah globoko zanimamo za blagostanje Jugoslavije in upamo, da bo naše pobratimstvo v demokraciji za večno obstajalo."

Senator Pepper je odpotoval iz Belgrada v Bukarešto, od tam v Sofijo, potem pa v Prago.

Jugoslovanska provizorična skupščina je zadnji teden amendirala volilno postavo ter tako zagotovila tudi nasprotnikom Narodne osvobodilne fronte, da lahko izrazijo svoje mišljenje pri volitvah. Ko so vse nasprotne stranke umaknile svoje kandidate, so ostale le še volilne skrinjice z listo kandidatov Narodne fronte. Na podlagi spremenjene postave pa mora biti na vsakem volišču postavljena še ena skrinjica za glasovnico onih oseb, katerih stranke so jim odvzele njihove kandidate, ki pa vseeno želijo izraziti svoje želje, da se štejejo za opozicijo.

—SANS.

CIO pritiska za mezdno akcijo

Tajne diskuzije na konferenci v Washingtonu

Washington, D. C., 8. nov.—Čeprav člani odborov, ki so bili formirani na konferenci reprezentantov delavcev in delodajalcev, ki se je pričela zadnji pondeljek, razpravljajo tajno na svojih sejah, je vseeno znano, da delo ne bo omejeno na določeni program.

Doznava se, da je Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, ponovno potisnil eksplozivno mezdno vprašanje v ospredje in zahteval diskuzije. On hoče, da konferenca zavzame pozitivno stališče o tem vprašanju.

Glavni problem, ki čaka rešitve, je dosega sporazuma o smernicah, ki bi omogočile odpravo industrijskih sporov in končanje stavk, ki ovirajo produkcijo civilnih potrebščin. Konferenca dobiva tudi proteste od delavskih organizacij, ki niso reprezentirane.

Splošna zveza neodvisnih unij, katere glavni stan je v Indianapolisu, Ind., se je pritožila zaradi zapostavljanja. Predsednik te organizacije je Frederick S. Galloway. On je dejal, da ima organizacija čez 50,000 članov in je ostro obsodil zapostavljanje. Odgovornost za to nosijo Kongres industrijskih organizacij, Ameriška delavska federacija in federalna vlada. Galloway je zahteval takojšnjo akcijo, da se odpravi krivica, storjena neodvisnim unijam, ki niso bile povabljene na konferenco.

Murray je predložil resolucijo, naj konferenca osvoji načelo svobodnega kolektivnega pogajanja. On je naglasil, da se ustroj svobodnega kolektivnega pogajanja ruši zaradi opozicije delodajalcev.

Murrayju je odgovoril Ira Mosher, predsednik Zveze ameriških tovarnarjev. Dejal je, da konferenca ni bila sklicana z namenom, da razpravlja o svobodnem kolektivnem pogajanju, temveč da ustanovi mašinerijo za reševanje industrijskih sporov.

Koreja zahteva popolno svobodo

Resolucija poslana zavezniškim državam

Seoul, Koreja, 8. nov.—Voditelji političnih strank so na svojem zborovanju sprejeli resolucijo, ki naglaša, da bodo vztrajali pri zahtevi, da mora Koreja dobiti popolno neodvisnost in svobodo. Resolucija je bila poslana zavezniških državam.

Resolucija tudi obsoja ameriško politiko na Daljnem vzhodu, zaeno pa zahteva pojasnilo, kdo je odgovoren za razkosanje Koreje na dve polivici—v ameriško in rusko okupacijsko cono. Zborovanja so se udeležili voditelji vseh korejskih političnih strank.

"Mi ne bomo pristali na skupno poverjeništvo pod nobenim pogojem," pravi resolucija. "Kampanja za popolno neodvisnost in svobodo Koreje se bo nadaljevala."

Zborovanju je predsedoval dr. Syngman Rhee, ki se je nedavno vrnil domov iz izgnanstva. On je vodja nacionalistične stranke.

Apel na Ameriko za posredovanje

Batavija, Java, 8. nov.—Voditelji nacionalistov v holandski Vzhodni Indiji so apelirali na Ameriko za posredovanje, da se konča konflikt. Nacionalisti zahtevajo svobodo in neodvisnost za Vzhodno Indijo.

Bevin ožigosal sovjetsko politiko

Pozval je velesile, naj položé karte na mizo

CHURCHILL POHVALIL STALINA

London, 8. nov.—Zunanji minister Ernest Bevin je presenetil parlament, ko je v svojem govoru ostro obsodil sovjetsko zunanjo politiko. Dejal je, da skuša Rusija prerezati vrat britskemu imperiju. Bevin je imel v mislih rusko zahtevo glede sovjetskega poverjeništva Tripolitanije in Eritreje, italijanskih kolonij v Afriki ob britski življenski liniji, ki vodi do vzhoda.

Bevin je govoril na predvečer odhoda premierja Attleeja v Ameriko. Naglasil je med drugim, da se popolnoma strinja z odprto deklaracijo predsednika Trumana, katero je nedavno podal v New Yorku. V tej je Truman orisal ameriško zunanjo politiko. Bevin je dejal, da pozdravlja Trumanovo deklaracijo odprte diplomacije, ker je njen namen zlom mednarodnega zastoja.

"V imenu britske vlade pozivam Sovjetsko unijo in druge velesile, naj položé karte na mizo," je rekel Bevin. "Mi smo pripravljeni to storiti in želim, da nas bi druge sile posnemale. Jaz nisem zločinec, če naglašam potrebo dobrih odnošajev z državami ob britski meji. Velika Britanija si prisvaja enake pravice v odnošajih in občevanjih s Francijo, Holandijo, Belgijo, škandinavskimi in drugimi državami. To se ne more smatrati za poskus formiranja protisovjetskega bloka v zapadni Evropi, ker imajo te države prijateljske in kulturne vezi z Veliko Britanijo."

Bevin je dalje rekel, da Velika Britanija ne bo storila nobenega koraka, ki bi podžgal sovraštvo ali ustvaril situacijo, ki bi ogražala interese Sovjetske unije v vzhodni Evropi. Ona hoče imeti le proste roke v zapadni Evropi in odločno zavrača očitke, da hoče formirati blok zapadnih držav proti Rusiji. Zunanji minister je tudi naglasil, da je Velika Britanija pristala skoro na vse ruske zahteve na konferencah v Jalti na Krimu, Moskvi in Potsdamu. Bevin je dejal, da se popolnoma strinja s stališčem bivšega premierja Churchilla, da morajo Velika Britanija, Amerika in Kanada držati tajnosti atomske bombe.

Churchill je govoril v parlamentu pred Bevinom po odprtju debate o britski zunanji politiki. On je predlagal, naj Velika Britanija podpira Ameriko, ki noče razkriti tajnosti produkcije atomske bombe Rusiji. Dejal je, da ne verjame, da bi Rusija, ako bi ona sama posedovala tajnosti, delila te tajnosti z drugimi državami.

Oba, Bevin in Churchill, sta naglašala, da je Velika Britanija za prijateljske odnošaje s Sovjetsko unijo, toda delavska večina in konservativna manjšina v parlamentu morata zavzemati enako stališče glede zunanje politike.

"Naša globoka želja je utrditev prijateljstva in tovarištva med ljudstvom Velike Britanije in Rusije," je rekel Churchill. "Veseli smo, ker generalisimo Stalin še vedno drži krmilo ruske ladje trdno v svojih rokah. Moje osebno občudovanje Stalina je veliko. On je v resnici velik mož in državnik, oče svoje dežele, vodja njene usode v miru in sloviti branitelj njenega življenja v vojnem času."

Domače vesti

Paketna pošta za Trst, Polo, Gorico

Chicago.—Uredništvo Prosvete je bilo informirano iz čikaške pošte, da je zdaj odprta tudi paketna pošta za mesta Trst, Gorico in Polo—ne za podeželske kraje in vasi, ki so pod anglo-ameriško okupacijo. Paketi do 11 funtov teže se torej sedaj lahko pošljejo po pošti tudi v navedena mesta, toda ne v podeželje zasedenega dela Primorske in Istre.

Iz Clevelanda

Cleveland. — V bolnišnici je umrl Frank Besaj iz Collinwooda, star 68 let in doma iz Lakovca pri Cerkljah na Gorenjskem, odkoder je prišel v Ameriko pred 42 leti. Bil je član društva 26 SNPJ in ZSZ. Zapušča tri sinove (v Californiji) in več sorodnikov.—V bližnjem Painsvillu je v bolnišnici umrl Joe Drenik, ki je delal na farmi rojaka Franka Grlice v Perryju. Doma je bil iz Malinske vasi na Dolenjskem.—Na 30-dnevni dopust je prišel Louis Samsa ml., ki se je nahajal na južnem Pacifiku 15 mesecev, pri mornarici, kjer služi tudi njegov brat-dvojček Harry, že čez dve leti.—Na dopust je prišel k svoji ženi in staršem tudi Chief Petty Officer Frank Spenko, ki je pri mornarici že 18 let; prišel je ravno v času, ko je njegova žena povila prvorojenčka.

Nov grob v Penni

Central City, Pa. — Dne 30. okt. je po dolgi bolezni umrl v bolnišnici v Windberju Ignac Mihelčič, star 53 let in doma iz vasi Klance, fara Stari trg pri Ložu. Tukaj zapušča ženo, pet sinov in tri hčere, v Clevelandu sestro Agnes Bavec, v starem kraju pa brata in sestro.

Diskuzije o atomski bombi

Truman in Attlee se bosta sestala v nedeljo

Washington, D. C., 8. nov.—Bela hiša je naznanila, da se bosta predsednik Truman in Clement Attlee, predsednik britske delavske vlade, sestala prihodnjo nedeljo na jahti Potomac in razpravljala o ameriško-britski politiki glede atomske bombe.

Attlee in kanadski premier King bosta dospela v Washington v soboto popoldne. Oba bosta gosta predsednika Trumana na banketu v Beli hiši v soboto zvečer. V nedeljo zjutraj se bodo vsi udeležili ceremonij v zvezi s proslavami dneva premirja na vojaškem pokopališču Arlingtonu.

Po zaključenju ceremonij bodo šli na krov jahte, na kateri se bodo pričele diskuzije. Teh se bodo udeležili državni tajnik Byrnes, admiral Leahy, šef Trumanovega štaba, in britski poslanik Halifax. Attlee bo v pondeljek govoril na skupni seji senata in nižje kongresne zbornice. Po obisku bosta on in King odpotovala v Kanado.

Vrhovni sovjet odlikoval diplomate

Moskva, 8. nov.—Predsedstvo vrhovnega sovjeta (parlamenta) je odlikovalo ruske diplomate. Zunanji komisar Molotov je dobil Leninov red, najvišje odlikovanje. Ta red sta dobila tudi Andrej Višinski, zunanji podkomisar, in Andrej A. Gromyko, ruski poslanik v Washingtonu. Maksim Litvinov, bivši zunanji komisar in poslanik v Ameriki, je dobil red rdeče zastave. Ta red je dobil tudi Ivan Majski, bivši ruski poslanik v Londonu.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četri leta; za Chicago in okolico Cook Co., $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cook County $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priloženo poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1945), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Kitajska civilna vojna—sod dinamita

Te dni čitamo, da je v Kitajski izbruhnila nova civilna vojna med tako zvanim komunističnim gibanjem in Čiang Kaišekovim režimom. V resnici je ta civilna vojna stara že blizu 20 let. To civilno vojno je bila začasno ustavila japonska invazija Kitajske. Tedaj, ko so Japonci začeli prodirati v notranjost dežele ob reki Jangtsi, je prišlo do nekakšne pobratimije med komunisti in Kaišekovim režimom. Ker je bila ta pobratimija s silo zvarjena, tudi ni dolgo trajala. In trajala ni, ker komunisti niso hoteli predati svojih oboroženih sil Kaišeku, ker so vedeli, da bi s tem podpisali svojo lastno smrtno obsodbo.

Potem so vsa zadnja leta prihajala poročila, da Čiang Kaišek drži svoje najboljše armade na meji severne province Jenan, ne proti Japoncem, marveč proti komunistom. Njemu je bilo več na tem, da blokira komuniste v par severnih provincah kot pa za poraz Japoncev.

Ta Kaišekova taktika je tudi v Ameriki dvignila precej kritike, kajti nekateri opazovalci, ki so bili na licu mesta, so poročali, ko so prišli izven meja Kaišekove cenzure, o drznih gerilskih bojih, ki so jih vodili komunisti proti Japoncem. In to kljub temu, da so bili odrezani od vsega sveta in da niso dobili nobene pomoči iz Amerike ali iz Rusije. Oboroženi so bili zelo slabo in primitivno—celo z lesenimi topovi, ki so jih sami napravili. Modernega orožja—strojnic in lahkih topov—so imeli le toliko, kolikor so ga vzeli ubitim ali ujetim Japoncem v severni Kitajski.

Ker general Stilwell, poveljnik ameriških letalcev na Kitajskem, ni bil zadovoljen s to Kaišekovo politiko, je lani prišlo med obema do tako napetih odnošajev, da je Kaišek zahteval njegov odpoklic. Stilwell je namreč zahteval, da mora Kaišek odpoklicati svoje armade s severa in jih zagnati proti Japoncem, ali pa bo Amerika pričela zalagati z orožjem tudi komuniste. Ker pa je obstajala možnost, da bi bil Kaišek sklenil mir z Japonci, se je Roosevelt udal njegovemu pritisku in odpoklical Stilwella, kakor tudi tedanjega ameriškega poslanika. Vsaj nekateri poznavalci, med njimi Gram Swing, tako interpretirajo tisti incident.

★

Ko je bila zadnjič v Moskvi podpisana nova rusko-kitajska pogodba, v kateri je sovjetska vlada priznala Kitajski pravico do Mandžurije, obljubila, da bo potegnila svoje čete iz Mandžurije v teku 90 dni po porazu Japonske, kakor tudi, da se ne bo vmešavala v notranje razmere, marveč dala vso pomoč Kaišekovi vladi, je nastalo splošno mnenje v tej deželi, da je bila s tem odvrnjena nevarnost nove civilne vojne na Kitajskem. In to vsled tega, ker je Moskva baje pustila kitajske komuniste "na cedilu."

Mi nismo imeli teh iluzij. V komentarju o tisti pogodbi smo dejali, da je bila s tisto pogodbo civilna vojna na Kitajskem mogoče **začasno** odvrnjena, ni pa zadala smrtnega udarca komunističnemu gibanju, kajti to je že večkrat pokazalo, da ni odvisno od Moskve, marveč dobiva inspiracije od svojega lastnega zamaha in lastnega revolucionarnega programa. Ta program ni v bistvu nič drugega kot revolta brezpravnih kitajskih mas proti tisočletnemu fevdalizmu, veliki korupciji in nečuvenemu oderuštvu kitajskih kmetov po posojevalcih denarja. Obrestna mera 20-30 odstotkov na Kitajskem namreč ni nič nenavadnega, marveč nekaj običajnega. "Komunisti" so to oderuštvo na svojem ozemlju zbili na 6% in seveda uvedli razne agrarne reforme, upeljali šole in masam dali pravice, o kakršnih kaišekovci ali kuomingtavci ne marajo nič slišati.

Tak je torej kitajski "komunizem." V resnici je propovednik istih idej kot jih je oznanjeval Sun Jatsen, oče kitajske republike, ki je pred nekako 35 leti strmoglavila kitajsko dinastijo. Ljudje, ki so dobili kontrolo nad stranko Kuomintang, katero je bil ustanovil Sun Jatsen za izvedbo revolucije in demokratiziranje dežele, so se izneverjili njegovemu programu in se prelevili v republikanske izkoriščevalce ljudstva.

Sun Jatsenov program je potem osvojila opozicija, ki si je po veliki ruski revoluciji nadala ime—"komunisti." Na drugi strani je okrog Kaišekovega režima, ki je povsem totalitarski in korumpiran do mozga, združena vsa reakcija, ki pije kri kitajskemu narodu in ga izkorišča kot so ga skozi dolga stoletja fevdalni vojni lordi z dinastijo na čelu.

★

Med tema dvema svetovoma je po kratkem presledku zdaj zopet izbruhnila civilna vojna. Ta je v resnici le nadaljevanje velike kitajske revolucije, katera je pod vodstvom Sun Jatsena prebudila narod iz več tisočletnega spanja in pričela rušiti okove stare fevdalne civilizacije. Nobenega dvoma ni, da se bo ta revolucija nadaljevala toliko časa, dokler ne zmagajo one sile, ki se borе za novo, demokratizirano in moderno državo, v kateri bo mali človek končno prišel do svojih pravic, do boljšega življenja.

Kako se bo ta borba med starim in novim svetom razvila v bližnji bodočnosti, je veliko odvisno od Amerike. Kitajski komunisti so zadnje dni obdolžili našo vlado, da je v tej civilni vojni začela odprto intervenirati na strani korumpiranega in reakcionarno-totalitarskega Kaišekovega režima, in sicer z oboroževanjem njegove armade z najmodernejšim orožjem in s transportiranjem njegovega vojaštva z letali in ladjami v severno Kitajsko in Mandžurijo.

Naš državni department je to zanikal. In zanikal je to kljub vestem ameriških poročevalcev iz Kitajske, ki potrjujejo komunistično obdolžitev. Ta poročila pravijo, da Amerika v resnici oborožuje Kaišekove armade z najmodernejšim orožjem in jih transportira po zraku in po morju.

Ta ameriška intervencija pomeni, da bo prej ali slej intervenirala na Kitajskem tudi Sovjetska unija, in to kljub nedavno podpisani sovjetsko-kitajski pogodbi. V smislu te pogodbe Rusija danes sicer že umika svoje vojaštvo iz Mandžurije, vsaj pa iz raznih pristaniščnih in drugih mest, ki so v rokah kitajskih komunističnih armad. Toda če bo Amerika nadaljevala s svojo intervencijo na strani Kaišekovega režima, bo isto storila tudi Rusija na strani kitajskih komunistov. Kaj vse to pomeni, si lahko vsak čitatelj napravi svojo sodbo.

Skrajni čas je torej, da Amerika čim prej potegne vse svoje vojaštvo iz Kitajske, kakor tudi vse svoje lend-leasno orožje ter prepusti deželo Kitajcem, da jo sami preurede po svoji lastni volji, magari tudi s civilno vojno. Vsaka druga pot vodi v odprt konflikt ne samo s Sovjetsko Rusijo, marveč z vso Azijo, ki že na več krajih plamti v revolti proti vsakemu imperializmu.

Glasovi iz naselbin

O SINU; V SLOVO PRIJATELJEM IN PRIJATELJICAM

North Chicago, Ill.—Sedaj je delo po vrtovih že skoraj dodelano, zato bomo imele hišne gospodinje več časa za čitanje. In ne samo za čitanje—morda bomo skovale tu in tam tudi kakšen skromen dopis.

Kakor mnogi drugi, tako tudi jaz pravim, da je Prosveta zelo zanimiv list, posebno pa dopisi iz stare domovine. Zelo pa pogrešam dopise jugoslovanskih ujetnikov v Ameriki.

Zares se človeku ježe lase, ko čita o krutosti teh človeških propalic. Tudi pismo, ki ga je prejel iz Vrhnike Math Jereb, priča, da so bili tudi tam, kakor po drugih slovenskih mestih, domači izdajalci. V našo naselbino je tudi dospelo pismo iz Vrhnike, ki pove, da sta morala vrhniški župnik in kaplan pobrati šila in kopita. Kam, poročilo ne pove. Najbrže sta se zatekla k hinavski zaveznici Italiji. Gotovo je tega odhoda vesel sam sv. Pavel, ker ga ne bodo več nadlegovali ti morilci poštenih ljudi.

Pred časom sem čitala kritiko proti trgovskim oglasom, ki jo je napisal moj bivši kolega John Šular. On je menil, naj bi se list napolnil z drugim čtivom in ne s trgovskimi oglasi. Kaj pa, John, ako bi ti oglasi prinašali toliko dohodkov, da bi lahko zopet dobili nazaj sobotno številko Prosvete? Gotovo bi bilo več naročnikov, ki bi bili pripravljeni plačati nekaj več za naročnino.

Prav tako sem čitala kritiko čez Johna Filipča, češ, da so njegovi dopisi prepirljive vsebine. Prepirljivi so za one, ki se boje resnice. Resnica v oči bode. Ni dvoma, da se John veseli take kritike.

Dnevno tudi čitamo o povračanju naših vojakov z bojnih poljan. Tako se tudi dnevno srečujemo z njimi. To so dobre novice le tedaj, če so zdravi. Žalosten pa je pogled na ranjene. Teh je veliko v bolnišnici Great Lakes. Še veliko težje pa je za one, ki nimajo upanja, da se še kdaj povrnejo njih dragi, in pa zavest, da jih krije tuja zemlja.

Tudi jaz sem upala in se bala za mojega sina od dneva, ko je bil pozvan v armado. Dne 14. oktobra so minula že štiri leta, sedaj pa ga pričakujemo domov. Sama sebi ne morem verjeti, da je to resnica. Vse se mi zdi negotovo, kot da bi bile le sanje. Dnevi so dolgi kot meseci. Koncem tega leta bo minulo dve leti in pol, odkar je zapustil Zedinjene države in odrinil proti Japoncem. V tem času, ko je bil v boju z njimi, je dvakrat izgubil vse, kar je imel pri sebi: pisma, slike in druge stvari, le fotografski aparat mu je ostal. Prvič se mu je to zgodilo meseca aprila lanskega leta, drugič pa 3. julija t. l.

Pismo, ki ga je pisal 10. julija iz bolnišnice, se glasi: "Vem, da skrbite, česar vam ne zamerim. Sedaj ležim ranjen v bolnišnici. Izgubil sem vse, kar sem imel, zato mi pošljite novo od doma. Imel sem posnete najlepše slike, ko smo zavzeli Balikpapan, Borneo. Nekaj dni zatem smo pluli s čolnom po jezeru, nato pa zadeli ob mino. Odfrčali smo na vse vetrove; na meni so ostale le hlače, na katerih sem k sreči imel pas dobro pritrjen, z nog pa so zleteli čevlji!"

Tako se vrsti nesreča za nesrečo, ki je za nekaterimi neprestano za petami. Še ni bila pozabljena skrb za sinom v daljnih, nepoznanih krajih, že se je morala naša hčer 3. septembra podati v bolnišnico na operacijo. Operirana je bila 5. septembra, 7. septembra pa je moral ostati v postelji moj mož, in sicer zaradi bolečin na nogi.

Naša hči je bila v dobi desetih mesecev dvakrat na bolniški listini. Članica odraslega oddelka pa je 11 let. V tej dobi je plačala jednoti za asesment $212.52, od nje pa je prejela v dobi desetih mesecev $146. Sicer smo vsi člani naše družine pri jednoti, ampak le naša hčer je tako nesrečna, da je do sedaj prejela več podpore kot vsi ostali, akoprav sva z možem člana že nad 30 let.

Zgornje podatke sem podala zgolj radi tega, ker večkrat slišimo, da tu rojena mladina noče naših podpornih jednot in se rajši oklepa privatnih komercialnih družb, kar je do gotove meje res. Kadar pa to mladino zadene nesreča ali bolezen, pa prične misliti in pride do pravega spoznanja, ki pa je v mnogih primerih jako drago in tudi prepozno.

Smrt hitro redči naše vrste in tudi pri društvu Sloga 14 SNPJ list za listom pada . . . Komaj je preteklo devet mesecev, a društvo je izgubilo sedem članov. Prva je preminula Frances Grohar, drugi John Pezdrc. On je bil samski in dolgo let član SNPJ. Kolikor je znano podpisani, ni bil nikdar toliko bolan, da bi bil prejel kaj bolniške podpore. Obdržal je društvo, dokler je mogel, potem pa je prišla depresija, ki je vrgla marsikaterega iz tira, tako tudi njega. Pokojnik je bil zavarovan za $600 smrtnine. Ni mi znano, po čigavi zaslugi je prepisal $300 posmrtnine jednoti, ki je zanj plačevala asesment menda deset let.

Pokojnik ni imel nobenega sorodnika in prav tako ni bil ameriški državljan. V okrajni bolnišnici se je nahajal šest mesecev in ves ta čas prejemal bolniško podporo, katero je hranil nadzornik okraja Lake County. Seveda, ako bi se povrnil iz bolnišnice, bi dobil vso podporo, tako pa jo je nekaj ostalo v okrajni blagajni. Naj omenim, da je dotični okrajni nadzornik zelo pohvalil našo jednotó pred društvenimi uradniki. Ako ne bi bil premenil oporoke, bi bil pokopan na okrajne stroške, tako pa mu je društvo oskrbelo dostojen pogreb.

Zelo dvomim, da bi privatne komercialne zavarovalne družbe hotele skrbeti in se zanimale za take nesrečnike.

Tretji pa je umrl Frank Borovšek, star 26 let. Tudi on je bil še samski. Živel je s starši, a bolehal je za srčno hibo že od mladih let. Bil je član SNPJ od mladih nog, kakor vsa ostala družina. Za očeta in mater je to hud udarec, ker sta že oba postarana. Tik pred smrtjo je prosil svojo mater, naj mu ne prirejajo dragega pogreba, temveč naj rajši denar sami porabijo. Pokojnik se je dobro zavedal, da sta njegova starša trdo delala za obstoj družine, posebno v času depresije.

Četrti pa je podlegel operaciji Jakob Garafol. Tudi on je bil dolgoletni član SNPJ, prav tako vsa njegova družina. Doma je bil iz Velike Ligojne pri Vrhniki.

Peti je preminul Karl Celarc, doma iz Lesnega Brda pri Vrhniki. Tudi vsa njegova družina je včlanjena pri SNPJ. Bil je mirnega značaja in priljubljen, kar so pričali številni venci ob njegovi rakvi.

Šesti pa je umrl Joe Leben, in sicer po dolgotrajni bolezni. Doma je bil iz Laz pri Borovnici. Bil je veteran iz prve svetovne vojne. Tako je društvo izgubilo šest članov v tem letu. Lansko leto pa deset. Upajmo, da si bo bela žena vzela počitek za nekaj časa.

Društvo št. 119 SNPJ pa je izgubilo dve članici v tem letu. Meseca februarja je umrla Frances Frlan, doma iz Verda pri Vrhniki. Bolehala je nad leto dni. Bila je tudi več let članica SNPJ in nekaj časa tudi predsednica. Pokojnica je bila zelo mirnega značaja in menda ni bilo Slovenca, da je ne bi spoštoval. Bila je tudi zvesta podpornica našega zadružnega gibanja.

Njen soprog Frank Frlan pa je umrl teden dni po njeni smrti. Tudi on je bil doma iz Vrhnike, po domače Princov. Prepričana sem, da se še marsikateri spominja na tisti žlahtni studenec, ki je bil pred njegovo hišo, in smo si hladili žejo ob vročih dnevih. Starejšim pa je tudi znana žlahtna kapljica in slivovka, ki so jo tam delali. Pokojnik je bil član KSKJ.

Od prej omenjenega društva je umrla tudi Frances Klavžer, po domače Boštjančeva s hriba sv. Pavla nad Vrhniko. V to deželo je prišla pred 24 leti s petimi drugimi iz vrhniškega okraja, toda od teh tri že krije črna zemlja. Pokojnica je umrla 20. avgusta v bolnišnici Victory Memorial, kjer je prebila pet mesecev krutega trpljenja, končno pa jo je rešilo smrt.

Ker sva pokojnico podpisana in članica Ivana Velkovrh, njena soseda iz rojstne domovine, obiskali v bolnišnici vsako nedeljo, sva vedeli, da se ne bo vrnila več na svoj dom k družini, katera je imela globoko vero. Kajti verjela je zdravnikom, da njena bolezen izvira iz težkega dela, ki ga je vršila doma v času prve svetovne vojne. Ta zavest jo je položila v grob 23. avgusta. Bila je stara 52 let.

Pogreb se je vršil ob veliki udeležbi društvenikov, znancev in prijateljev. Dasi sem pozna s tem dopisom, naj sporočim, da se soprog pokojnice zahvaljuje vsem, ki so se udeležili pogreba in darovali cvetlice. Pokojnica zapušča soproga Josepha, sina Ludvika in pastorko Angelo.

Vsem pokojnim bratom in sestram časten spomin!

Frances Zakovšek.

GLAS LOVCA

Cheswick, Pa.—Že dolgo časa se nisem oglasil v Prosveti. Glede dela je bilo bolj slabo, ker so zastavkali delovodje. Ni mi znano, ali so si priborili unijo ali ne. Upam, da so.

Sedaj se je odprl lov na zajce in drugo divjačino. Tukaj smo že pripravljeni, kako bomo šli v armado. V koliki meri bomo srečni, bom poročal pozneje. Glede divjih rac nas je prekosil Martin Pavsek. On sedi na majhni barčici in se vozi gor in dol; dobil je racmana, ki je tehtal 20 funtov. Seveda, jaz ga nisem tehtal . . .

Letos se bomo spoprijeli z Valentinčičem iz Sharona. Tudi Clevelandčani so rekli, da pridejo na rogače ali srnjake. Janko Rogel in Terbovec sta obljubila, da prideta. **T. L. Klemencic.**

ODMEVI NA TO IN ONO

Canton, O.—Učenjaki, ki iz narave stisnejo, kar se da, so se zadnje čase znašli v veliki zadregi, ko se jim je posrečilo odkriti moč atoma. Vsaka nova iznajdba je dobra, vprašanje pa je, ali je svet dovolj pameten in razumen, da bi nova odkritja porabil za dobrobit človeštva.

Nezaupnost povzroča konfuzijo, toda nezaupnost je v sedanjih razmerah še vedno upravičena.

•

Demokratično pravosodje daje zločincem priliko do zagovora. Zločince, ki čakajo obravnave v Nuernbergu, bodo tudi zagovarjali odvetniki. Njih ne moremo prištevati v kategorijo zločincev-poedincev, temveč so skupina, ki je imela moč v svojih rokah in izdajala povelja za umore, ki so narastli v milijone. Vsa skupina je direktno odgovorna za vse te umore.

•

Iz poročil je razvidno, da bo ta zima strašna v srednji Evropi, ako ne bo hitre pomoči. Lakota, mraz, negotovost, politični nepokoj, bankrotiranje. Trpeli pa bodo najhuje oni, ki niso zakrivili teh strašnih razmer. Upanje je, da bo pravična in trda justica zadela tiste, ki so zakrivili to Sodomo in Gomoro.

•

Amerika, Amerika! Vse čaka na Ameriko za kos kruha. Ogromni milijoni bodo potrošeni v prihodnjih treh mesecih za humanitarne namene po vsem svetu. Mnogo od teh milijonov smo spravili skupaj Američani prostovoljno, da pomagamo preprečiti katastrofo. Ako ne bi dali, bi nam lahko nekega dne očitala vest.

Kdor koli je zapisal tele besede: "Ne ubijaj, ne kradi, spoštuj in ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe ter mu pomagaj v potrebi po svoji moči," je imel pravo krščansko dušo.

Kdo je danes naš bližnji?

V pravem humanitarnem pomenu in ne v izumetničenem krščanskem pojmovanju, je vsakdo naš bližnji, kdor je po krivdi drugih zavisen od dobrodelne pomoči.

•

Fundament teološke učenosti je slab, ker ne odgovarja modernemu času. Vsaka knjiga, ki bazira na bajkah in pravljicah, spravlja človeka v kontradikcije. Verovati v bajke, v tisoč in eno noč, v teološko dok-

Med glavnimi uporniki proti Peronovemu diktatorskemu režimu v Argentini so vseučiliščni študentje. Gornja slika kaže študente, ki so se zabarikadirali v univerzitetnem poslopju v Buenos Airesu, spodnja pa, ko jim podajajo živež v gornje nadstropje.

trino v modernem času, je smisel. V modernem času morale človeške možgane nati paralelno z napredkom nosti.

•

Radi rasnih predsodkov Nemčija padla v lastni Uveljaviti se je hotela zadela pa je ob protisilo, cer zato, ker se je poslu srednjeveških krutosti. Za čase bodo v zgodovini po na sledeča imena, kjer so šile strašne grozote: B Gotha, Buchenwald, G Auschwitz.

•

Italijani so dobri pevci, slikarji, godbeniki, kiparji, pijejo vino, so ponosni na številne družine in svojo ro. To je njihova dobra

Njih slaba stran pa je kler so jim vladali pape morali biti stoodstotni ka dokler jim je vladal Mu pa stoodstotni fašisti. Z člen njihove fašistične k je njihova najslabša stran.

Njihovo nekulturno de Albaniji, Grčiji, Jugoslaviji loma tudi v Franciji in B je grda senca njihovega letnega katolicizma.

No, vse je šlo v večno solze in zgodovina je ostal

Michael Ch

K PREŠERNOVEMU KONCERTU

Chicago. — Prošlo nede moški pevski zbor France šeren podal svoj jesenski cert v dvorani SNPJ ob udeležbi. Dvorana je bil polnjena in pozni udeleže se morali zadovoljiti s stoj Gostoval je ženski zbor Kovichevi sestri iz Min in neki deček v tako zr umetnem plesu. Nastop tudi Prešernov duet, Tim lesnik in Frank Gradish drugem delu pa je mladin loma od Prešerna in delo mladinskega krožka SNPJ gleškem prevodu podala janko "Doktor Hribar."

Prešeren je nastopil z 30 pevci in podal osem od teh tri v angleščini je fino treniran in je po pesmi v lepih, harmoni ansah. Kroni sta bil "Ž sko morje" in "Vasovale sta bili tehnično dovršeno ti. Tudi najstrožji kritik ne mogel želeti boljše s strani amaterskega Zbor poučuje že okrog let češki dirigent Frank na, ki je iz Prešerna na prvovrstno pevsko skupino leti bi bilo, da bi odsekal hreščeči bas, ki rad potegn "solist" pri koncu kake in skvari njen efekt z g ki je v nižini ubit. To ni no iz kakšne hudomušno kaprice, marveč bi zbor pravo te hibe pridobil na liteti.

Kot rečeno, je zbor na šno zelo dovršeno podal točke. Do take višine se povzpeti le zbor, ki ima pevske moči in ki je dol pod vodstvom v resnici z ga pevovodje. Toda vsaj teh vrstic je imel občute kor tudi več drugih, s ka je govoril, da je bil Pre del programa več ali man po nekaterih drugih točk so bile kvalitetno slabe in niso spadale na koncert. imate v kvaliteti tako razliko: na eni strani te dovršeno zborsko petje, na gi pa oderski šundroman ki bi kvečjemu spadal na šen "barn dance" tretjega bo kvalitetno trpela vsa ba. Kdor pravi, da je "z ljudi vse dobro," ta le ka ponižuje samega sebe in občinstvo, ki pride na pr Kadar bo Prešeren odpra svojo hibo, bodo njegovi certi vredni veliko večje nine kot jo navadno raču

Ta "kritika" se ne tiče chevih sester, ki sta s zelo prikupnim in tudi tetno dobrim nastopom re gateli program in sta p nost sami zase. Tim in Fr pa sta že večkrat podala točke kot zadnjič. Bolje b storila, če bi se bila drža pih slovenskih pesmic. "krunerijo" v angleščini lahko vsak čas sliši po ra toliko, da se ga boji od Program je vodil Tone Ude predsednik zbora, zelo pri človek, toda bi bil napravil ši vtis, če bi bil nenarav atralnost pustil za odr

(Dalje na 3. strani)

IZ URADA

Slovenskega ameriškega narodnega sveta

2935 W. 26th Street, Chicago, Ill.

KNJIGA "NATION OF NATIONS"

Vsem glavnim odbornikom, častnim odbornikom in namestnikom SANSa ter na tajnike vseh aktivnih podružnic smo razposlali te dni po en izvod Adamičeve nove knjige **"A Nation of Nations."** Vse prizadete prosimo, da pomagajo pospešiti čitanje te interesantne knjige med našimi člani, posebno med tu rojeno mladino. Namen te knjige je dvojen: seznaniti Ameriko o doprinosu, ki so ga pri graditvi Amerike prinesle razne narodnostne skupine, ki tvorijo ta "narod narodov," obenem pa spodbiti umetno zgrajeno mišljenje, da je naša nova domovina "anglo-saksonska". Eno poglavje je posvečeno "Amerikancem iz Jugoslavije" in se bavi tudi z doprinosom Slovencev. Vsi zgoraj omenjeni prejmejo knjigo brezplačno, v smislu tozadevnega zaključka gl. odbora SANSa. Nadaljne iztise si lahko naročite v lokalnih knjigarnah, pri zastopnikih, ali pa naravnost od Adamiča (L. Adamic, Milford, New Jersey).

*

Avtografirane kopije našim kongresnikom

Vsi zvezni kongresniki in senatorji so dobili po en izvod avtografirane knjige. Znanemu reakcionarnemu senatorju Bilboju iz države Mississippi je naš častni predsednik posvetil naslednje besede: *"To Senator Bilbo—in sharp disagreement with practically everything he stands for."*

Zadnji mesec je Louis Adamič bil izvoljen za člana Akademije politične znanosti (Academy of Political Science).

Zbiranje obleke za Jugoslavijo

Kampanja za zbiranje rabljive obleke, perila, čevljev in drugega oblačila, kakor tudi vseh uporabnih predmetov za Jugoslavijo, je sedaj v polnem teku. Prosimo vse naše aktiviste in druge prostovoljce, da nam ponovno priskočijo na pomoč ter da tudi slovenski Amerikanci storimo svojo moralno dolžnost napram velikim revežem v naši stari domovini. Pri vsaki podružnici se naj odpre nabiralna postaja, od koder se naj nabrano blago v večjih količinah pošilja v skladišče v New York (161 Perry Street, New York, N. Y.)

Lokalne odbore naprošamo, da takoj povzamejo potrebne korake za možno aktivno sodelovanje v tej kampanji in ni treba čakati redne seje. Apeliramo tudi na nečlane SANSa, samostojne organizacije, društva in ustanove, da se pridružijo tej človekoljubni kampanji. Nobenih izgovorov bi ne smelo biti, ker ne držijo. Naša pomoč se deli v Sloveniji in drugih delih Jugoslavije nepristransko in med najpotrebnejše ljudi, posebno med bolnike in vojne sirote, ki jih je samo v Srbiji nad 60,000. Posebno so podpore potrebni tudi izmučeni siromaki, ki se danes vračajo iz nemških lagerjev fizično izčrpani, bosi in skoraj goli na svoje porušene domove. Do sredi avgusta se je vrnilo domov že nad 55,000 teh nesrečnih slovenskih odpeljancev.

Naš apel je zlasti namenjen onim, ki do danes še niso storili svoje dolžnosti. Zdaj se zopet nudi prilika, da vsaj deloma popravijo svojo brezbrižnost in se resno zavedajo velikanske potrebe njihove pomoči. Prepričani bodite, da vam bo slovenski narod iz srca hvaležen za vsako najmanjšo usmiljenost.

Istočasno tudi pobiramo denarne prispevke za nakup blaga in potrebščin v Ameriki, ki bodo skupno z nabranim materialom poslane v Jugoslavijo. V Jugoslaviji je danes velika draginja, ker primanjkuje potrebščin. Česar ni na trgu, tudi denar kupiti ne more. Obenem je treba pomniti, da ameriški denar v Jugoslaviji danes nima tiste valute kot nekdaj, kajti država kontrolira denarno valuto, kontrolira cene in zaloge ter tako vsaj deloma onemogočuje črno borzo in še večjo draginjo.

Ponovno opozarjamo organizacije, društva in posameznike, da pošiljajo denarne prispevke naravnost v SANSov urad in ne kakemu posameznemu odborniku ali drugi organizaciji. Na ta način bo mogoče ugotoviti, koliko smo na relifnem polju dosegli slovenski Amerikanci. (Poročilo o prejemkih za mesec oktober bomo objavili prihodnji teden.)

*

Kdo so "Terenci"

Tu in tam vidimo v poročilih iz starega kraja izraz "terenci". Kdo so terenci? Faktično je to tujka za "zemljaka". V zvezi s partizanskim in osvobodilnim gibanjem pa so terenci bili nazivani oni, ki se niso aktivno borili v redni vojski ali pri partizanskih odredih, pač pa so na "terenu" ali doma na kateri koli način pomagali svojim borcem. Terenci so bili tudi domači politični delavci, ki so organizirali in delali pri krajevnih in okrožnih osvobodilnih odborih, zbirali hrano in potrebščine za vojsko, za ranjence, reševali partizanske talce in ujetnike in podtalno delali v neosvobojenem teritoriju za časa okupacije. "Terenci" so delali za osvobodilno borbo kot civilisti doma.

Med terence lahko štejemo tudi aktiviste osvobodilne fronte kot so Oton Župančič, župnik Franc Finžgar, pisatelj dr. Šorli in drugi, ki so sicer bili poznani za somišljenike in aktivne delavce osvobodilne fronte, katerih se pa sovražnik radi njihovega ugleda med narodom ni upal dotakniti.

ZDRAVILIŠČE GOLNIK V SLOVENIJI OBNOVLJENO

(Slovenski poročevalec 15. sept.)

V lepem delu Slovenije na Gorenjskem pod Storžičem leži podgorska vas Golnik, obdana z vedno zelenimi gozdovi, v katerih je ob nekdanjem grofovskem gradu vzrastlo važno zdravilišče za pljučne bolezni.

Ko so hitlerjevci zasedli naše kraje, so odslovili dotedanjega šefa dr. Neubaurja in ga zaprli, pregnali vse starejše specialiste-zdravnike na bratski jug ali pa v Rajh, nato pa zdravilišče za pljučne bolezni spremenili v splošno bolnišnico.

Po osvoboditvi naše zemlje po jugoslovanski armadi je tudi v zdravilišču Golnik zaživelo novo življenje. Ministrstvo narodnega zdravja narodne vlade Slovenije je obnovilo zdravilišče Golnik za pljučne bolezni. V zdravilišče so se povrnili slovenski zdravniki-špecialisti. Sedaj vodi senatorij dr. Tomaž Furlan. Narodna vlada se dobro zaveda važnosti takšnega zdravilišča, zato je vložila vso skrb, da s pristojnimi oblastmi čim hitreje pomaga zdravilišču s potrebnimi sredstvi.

Vprašanje prehrane se je znatno zboljšalo. Tudi oropano aparaturo in instrumente smo toliko nadomestili, da je mogoče vršiti vse potrebne operacije in izvide kakor pred vojno. Za zimo nas skrbeti le pomanjkanje izropanih odej, za katere še nismo dobili nadomestil. Naša država bo zahtevala povrnitev vojne škode v obliki reparacij, saj znaša ta škoda na izropanem inštrumentarju, rentgenu (X-žarki), posteljnimi in drugem 8 milijonov dinarjev. Zdravilišče bo potrebovalo veliko pomoč za obnovitev, izpolnitev in za povečanje sanatorija, da bo moglo služiti kot zdravilišče vsem potrebnim. Ministrstvi za narodno zdravje in za gradnje sta že poslali svoje strokovnjake, da pregledajo in izdelajo načrte za izpopolnitev zdravilišča.

Zdravilišče Golnik je najmodernejše zdravilišče za pljučne bolezni v Jugoslaviji. Ima najboljšo klimatično lego. Pred letom 1930 se je tu zdravilo le do 150 bolnikov, dočim se jih danes zdravi 450 do 500. *V svobodni Sloveniji se tukaj ne zdravijo samo premožnejši, temveč vsi, ki so potrebni zdravljenja. Danes so tukaj tovariši iz borbenih edinic, tovariši iz koncentracijskih taborišč, ilegalni delavci OF, izmučeni delavci in uradniki. Skoraj pri vseh se poznajo posledice štiriletne borbe, mučenja, napornega dela in slabe hrane.*

Na Golniku je zaživelo tudi novo kulturno prosvetno življenje. Že pred tremi meseci smo organizirali kulturno-prosvetni odbor, katerega naloga je, da vodi vse kulturno-prosvetno delo v zdravilišču. Tudi politično delo se je razživelo. V okviru OF so se žene organizirale v AFŽ (antifašistična žena), mladina pa v ZMS (Zveza mladine Slovenije). Vsi uslužbenci zdravilišča so se organizirali v ESZDN (enotne strokovne zadruge). Tudi bolniki so organizirani v političnih in kulturno-prosvetnih aktivih. Na raznih prosvetnih večerih in prireditvah sodelujejo vsi prebivalci. Razna predavanja in debate, kakor vse prireditve so izraz manifestacije novega svobodnega slovenskega človeka. Tako združeni pri delu si hočemo pomagati drug drugemu in skupnosti.

Novo življenje v Slatini Radencih

Zdravilišče in kopališče Slatina Radenici na Štajerskem je v zadnjih dneh zopet oživelo. Uspelo je, da je bilo kopališče s 1. septembrom za jesensko sezono, ki bo trajala do polovice oktobra, otvorjeno.

Mineralne vode so ostale nedotaknjene, prav tako tudi zgradbe na zunaj. Uničen pa je skoraj ves inventar. Oprema razbita, divani razrezani, notranji prostori demolirani. Nekatere objekte so zapustili Nemci kakor hleve. Z vozmi je bilo treba voziti več dni njihov gnoj proč. Da se je postavila kopalnica spet lahko v obrat, je bilo treba popraviti parovodne cevi in postaviti rezervni kotel. Ker je bila zgradba do 20. avgusta zasedena od baze za repatriacijo, je bilo mogoče šele po tem času s pospešenim tempom kopališče toliko urediti, da lahko sprejme za zdravljenje najnujnejše slučaje.

Tako je bilo v kratkem času v svrho uporabe ogljikovih kopeli, ki nekaterim pacientom (to so starejši, na ledvicah bolni ljudje) direktno podaljšujejo življenje, urejenih v 'Terapiji' 20 kopalnic, ki oddajajo čiste in dozirane ogljikove kopeli. Kopališče je odprto za enkrat dnevno samo dopoldne, ob nedeljah pa ves dan. Celodnevna oskrba od 100 do 120 dinarjev je razmeroma nizka, če vzamemo v obzir, da je v tem računana soba, kopelji, zdravnik, hrana (v restavracijah Benko in Domanjko), perilo in takse.

Ostali zdraviliški prostori, kakor tudi kavarna, to jesensko sezono ne bodo odprti. Kino bo v obratu, v kolikor bodo na razpolago dobri filmi.

V ostalem teče življenje v obeh zdraviliških obratih, t. j. v Boračevi in Radencih, ki sta pod eno upravo, normalno. Dnevno proizvajajo delavci iz treh vrelcev na 10 ur po 8500 steklenic mineralne vode. Izprva je bil uveljavljen deseturni, zdaj je osemurni delovni čas. Občuti se pomanjkanje steklenic in embalaže. Oba obrata zaposlujeta trenutno deset nameščencev, enajst strokovnih moči, enajst služinčadi in v Boračevi 30 in v Radencih 47 drugih delavcev, ki so organizirani v sindikalni podružnici. Uprava intenzivno dela na tem, da bo za naslednjo sezono meseca maja zdravilišče in kopališče, tako zunanje kakor notranje, popolnoma urejeno.

Mirko Kuhel, tajnik.

Vesti iz nove, prerojene Slovenije in Jugoslavije

Istrska mladina dela v rudniku

V začetku narodne vstaje v Istri je mladina prva zapustila premogovnik v Raši in šla v borbo proti okupatorju. Že v prvih dneh po osvobojenju je z trdim delom uspelo mladincem popraviti rudnik in ga spraviti v obratovanje.

Danes je v rudniku zaposlenih 140 mladincev. Povsod in vedno so bili prvi istrski mladinci. V rudniku delajo osem ur dnevno. Če pa je potrebno, delajo tudi mnogo več. Pred nekaj dnevi je mladina labinskega rudnika organizirala svojo delovno brigado, ki šteje 60 članov. V tej grupi se nahaja samo ona mladina, ki stanuje v mestu Raši. Mladina iz druge vasi je že preje organizirala svoje delovne čete. 45 mladincev in mladink je delalo štiri dni tri ure preko delovnega časa. Razen velike volje do dela, kaže mladina tudi veliko voljo do učenja in do kulturnega življenja. V Labinu je bil 7. julija odprt mladinski dom, ki je postal središče življenja mladine v vsej okolici Raše.

NAŠA JESENIŠKA MLADINA

Vajenci jeseniške tovarne so udarniško rešili vprašanje preskrbe s kurivom. Sklenili so, da bodo v svojem enotedenskem dopustu sekali drva. Z delom so začeli takoj in dnevno že ob štirih zjutraj pojo sekire in žage svojo pesem.

Jeseniška mladina se je z velikim razumevanjem udeležila tudi raznih akcij in obnovitvenih del. V zadnjih dneh je zbrala 1200 dinarjev, nekaj čevljev, igrač in hrane za povratnike. Nabrala je dva vagona materiala. Lotila se je tudi razbitega letala, ki je padel v bližini Jesenic in ki ga kos za kosom znašajo na zbirališče.

Ob železniških razbitinah pri Zalogu se je nekdaj okupatorjev kamijon s pridnimi iskalci in zbiratelji današnjega "zlata" ustavil: Granatni izstrelki, razbiti deli železniških vagonov, vojaške čelade, stari piskri, skrivljeni vijaki, vse se je kopičilo na določenem kupu. Trikrat so naložili poln kamijon železja, ki so ga nato zvozili iz Zaloga v Ljubljano na skupno zbirališče pri kolinski tovarni.

Posebno se je izkazala skupina štirinajstih tovarišev in tovarišic, ki je v treh urah nabrala 10 ton starega železja.

Vesela pesem, tista o Petrovi kroni, je končala uspešno nabiralno akcijo.

V 3 URAH SO ZBRALI EN VAGON ŽELEZA

Preteklo nedeljo so se člani sindikatov, grafičnih delavcev in nameščencev tiskarne "Ljudske pravice" odločili, da gredo na zbiranje starega železa, zavedajoč se, da so nujno potrebne ogromne količine starega železja hitri obnovi domovine in napredka gospodarstva.

POMAGAJMO IZSELJENCEM!

Pot me je vodila mimo železniške postaje v Brežicah. Na postaji je bilo polno ljudi, po vagonih so bili razobešeni različni kosi perila in obleke, da se posuše, ker so se prejšnjo noč zmočili na dežju. Na vagonih so bile različne stvari, kak star otroški voziček, zaboji in druge stvari. Na drugi strani postaje so bili trije veliki kotli, v katerih se je kuhala hrana.

Ko pogledam na drugo stran preko ceste, vidim ljudi, stare in mlade, ki so se po štirih letih težkega trpljenja v tujini vrnili v svojo domovino. To so naši izseljenci iz Krškega polja. Vračajo se na svoje domove, a kaj, ko jih ne bodo našli takšne, kot so jih zapustili, kajti v njih so štiri leta gospodarili tujci.

Ko sem se razgovarjala z neko izseljenko, mi je dejala: "Težko je bilo. Nemci so nas leta 1941 vse leto preganjali, naj čim več zemlje obdelamo, in res. Mi smo obdelovali svojo zemljo brez slutnje, da jo bomo morali zapustiti. Ko je prišla jesen, ko smo v potu svojega obraza napolnili kašče z žitom in vsemi pridelki, so prišli Nemci ter nas odgnali stradat v Nemčijo, oni so se pa vsedli na naša posestva in žrli naš težko pridelani kruh. Pa ne samo to. Prišli so Kočevarji, se vselili v naše hiše, jedli naš kruh, a zemlje niso obdelovali prav nič. Zdaj ko smo se vrnili na prazne domove in neobdelana polja, jih preklinjamo, ker so nam prizadeli toliko gorja. Ampak to rečem: Mi, čeprav sedaj še nimamo nič, bomo čez čas imeli vsega, saj nam to jamči naša nova oblast!"

Težko je danes življenje naših izseljencev, ki se vračajo. Naša oblast jih podpira kolikor more, a ta pomoč ni dovoljna, kar je popolnoma razumljivo, če samo pomislimo na to, koliko je uničenega. Zato je dolžnost nas vseh, da se spomnimo naših vračajočih se bratov in sestra. V nabiralnih akcijah zbirajmo zanje in tako jim bomo olajšali trpljenje ter jim dokazali razumevanje za njihove težave.

Marija Poleg.

OTROŠKI DOMOVI V MARIBORSKEM OKROŽJU

V mariborskem okrožju je okrog 2000 zaščite potrebnih otrok, izmed teh je 150 popolnih sirot, 10 gluhonemih in 40 duševno bolnih otrok. Odsek za socialno politiko pri okrožnemu odboru v Mariboru se je z vsemi močmi lotil organiziranja mladinskih domov in otroških vrtcev.

Mladinski dom in otroški vrtec v Melju sta že urejena. V domu je prostora za 110 otrok. V mladinski dom v Gregorčičevi ulici je bilo sprejetih 42 sirot. Pri Sv. Lenartu v Slovenskih goricah je pripravljen zasilni dom za 50 otrok, poleg tega pa vrtec in zavetišče. V ljutomerskem okraju delujeta dva otroška vrtca. Tudi v Ormožu, v Mariboru desni in levi breg so urejeni vrtci. Murska Sobota ima zavetišče za 80 do 90 otrok. V Marenbergu so očistili in preuredili grad v mladinski dom. V Prevaljah sta dva mladinska domova in pet vrtcev v raznih industrijskih naseljih.

—Po "Mladini."

Otroci raznih narodnostnih izvorov in polti v Los Angelesu so organizirali svojo lastno "ligo narodov," ki naj prepreči med mladino spopade radi raznih predsodkov. Za širjenje teh predsodkov so mnogokje veliko krivi tudi starši, ki se doma pred otroci zaničljivo izražajo o "nigrih," "Japih," "Degoih," "Židih" in podobno. Na tej rasistični bolezni, v kateri je kal fašizma, Amerika zelo trpi.

Na diplomatični fronti

Napisal **Donald Bell**

V Kini je izbruhnila meščanska vojna, v kateri pa še ni bilo mnogo žrtev. Ta vojna se je začela pred 35 leti in se bo nadaljevala še dolga desetletja, ako tega ne preprečimo. V to meščansko vojno smo Amerikanci že do neke mere zapleteni—ako pa se vmešajo vanjo še druge sile, kot na primer Sovjetska unija, bi bile posledice usodepolne za svetovni mir.

Jasno je, da je ameriška politika usmerjena proti takozvanim kitajskim komunistom. Ker radi tega podpiramo Čiang Kajšekovo samovlado, bo umestno, da pogledamo nekoliko nazaj v preteklost tega dolgotrajnega spopada.

Čiang Kajšek ni bil nikdar gospodar vsega kitajskega ozemlja. Njegova stranka, Kuomintang, katero je ustanovil dr. Sun Jat-Sen, je igrala v početku natančno isto vlogo, katero igrajo danes komunisti: Borila se je za socialne reforme, za odpravo fevdalizma in proti tujcem in njihovem imperijalizmu, katerega predstavniki sta bili takrat Anglija in Japonska. Zato je Anglija podpirala vojaške samodržce na jugu, a Japonska na severu—tako sta preprečili reorganizacijo Kine in ustanovitev močne centralne vlade.

Po smrti dr. Sun Jat-Sena je reorganiziral nadarjeni Čiang Kajšek vojaške sile Kuomintanga v južni Kini, premagal nekaj tamošnjih tajkunov in se odločil postati tudi sam eden teh mogočnih vojaških samolastnikov—raje nekakšen cesar Kine kot le politični prvak obnovljene države. Vse reakcionarne sile Kine so zdaj hitele pod njegov prapor, šanghajski bankirji in fevdalni veleposestniki so se oklenili njegovega gibanja.

Dobil je tudi podporo Anglije in Japonske, pod pogojem, da nadaljuje svojo borbo proti takozvanim komunistom, ki so zdaj prevzeli ideje in cilje, katere je prej branila stranka Kuomintang. Tako se je stari boj nadaljeval—pod novo obliko in novimi imeni.

Toda japonska invazija Mandžurije je začela vzbujati med kitajskimi masami narodno zavest, ker so komunisti takoj spoznali in prevzeli vodstvo v borbi proti zavojevaču. Čiang pa se je brigal le za svojo meščansko vojno, napadal komuniste in toleriral Japonce. Šele ko so Japonci vdrli v pravo Kino, se je začel boriti tudi proti njim, toda znano je, da je tudi takrat držal večino svojih sil proti komunistom, katere je blokiral.

Tudi ako bi Amerika in Rusija odpoklicali svoje sile iz Kitajske, se bo ta borba nadaljevala—borba veleposestnikov in bankirjev proti kmetom in kulijem. Treba je torej najti resnično rešitev tega socialnega problema. Borba se ne more končati s tem, da bo ustoličen nov samolastnik, temveč le, ako se bo moderniziral ta narod, ki je najštevilnejši na svetu.

Kina je daleč. Toda ako pogledamo v dežele, ki so bolj blizu, ne najdemo pravega miru. Medtem ko še moremo zvračati krivdo za nemire v jugovzhodni Aziji na Nizozemce ali na Angleže, in krivdo za homatije v jugovzhodni Evropi in na Balkanu na Ruse, imamo v našem neposrednem sosedstvu borbe med fašisti in diktatorji ter demokrati, borbe, katere le gledamo in opazujemo, brez vpliva. Revolucije in državni udari se širijo kot bolezen—Argentina, Brazilija in Venezuela so že v revoluciji, a o drugih deželah latinske Amerike moremo reči, da so na robu revolucije.

Nekatera teh gibanj so usmerjena v našem pravcu, to je, prijateljska demokratičnim načelom. Druga pa so slična argentinskemu gibanju in so usmerjena naravnost v najčrnejšo fašistično reakcijo.

Naša zunanja politika se nahaja v precepu. Podrejena je dvojici bistveno različnih načel—prvo je politika sile, drugo legalizem, zakonitost. Medtem ko poudarjamo, da smo najmogočnejša sila sveta in da bomo to svojo silo izkoristili, da uvedemo demokracijo širom sveta, naglašamo obenem, da se ne bomo nikjer vmešavali v notranje razmere drugih narodov. Noben drug narod se ne nahaja v tako težnem položaju. Angleži, Rusi in Francozi najprej doženejo, kaj hočejo v predelih sveta, kjer so močni in si potem ustvarijo zakonito podlago za izvedbo svojih načrtov. Mi pa si najprej ogledamo vprašanje zakonitosti in ako vidimo, da je ni, zaključimo, da je nepotrebno, da bi si delali preglavice z ustvarjanjem jasne in smotrne politike.

—ONA.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

koncertu skušal dati značaj dignitete.

Kar se tiče drugega dela, namreč igre, pisec nima nobene sodbe, toda mladina jo je baje zelo dobro podala, kar je verjetno. To so že večkrat pokazali pri mladinskem krožku.

Te besede so napisane z željo, čim bolj dvigniti naše kulturne priredbe, ki so zadnja leta itak postale zelo redke. Pisec se v polni meri zaveda težkoč, ki jih ima vsak amaterski pevski zbor, kakor tudi ogromnega dela, ki ga morajo pevci—ali pa igralci—s pevovodjem vred vložiti predno je mogoče podati koncert. Saj pravimo, da je veliko dela še z navadno plesno veselico ali piknikom. Toda naše amaterske kulturne priredbe je mogoče dvigniti na čim višjo stopnjo, ne samo s požrtvovalnim delom s strani pevcev ali igralcev, marveč tudi z zavestnim stremljenjem s strani vseh. Saj se še ob takem stremljenju kvaliteta priredbe vedno ne posreči. Gotovo pa se ne bo, če se držimo na vsej črti zgrešenega nazora, "da je za naše ljudi vse dobro."

A. G.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Na tej seriji "kartunov," ki bazirajo na dejstvih, je razvidno, kako upravičen in potreben je boj za višje plače in polno uposlenost.

IZZA KONGRESA

Zgodovinski roman

Spisal
dr. Ivan Tavčar

(Nadaljevanje)

Kmalu je zopet vstopila ter prinesla drugi talar, ki se mu je vídelo, da je bil ravnokar polikan in očeden.

"Tega oblecite, eminenca!" je izpregovorila zamolklo, "ta ima vse gumbe!"

Stari eminenci se je razvedrilo lice: "Brava, bravissima! Tako je prav, donna Margherita!"

Z njeno pomočjo se je slekel ter zlezel v talar, ki mu ga je bila prinesla.

"Dobro mi de, Margherita — tu ni izrekel besedice "donna" ali "signora", kar nečakinji Margheriti ni bilo nepríjetno — če vidim, da se potrudite zame. Star sem in zapuščen! Malo imam od tega, da me pokriva purpur naše svete cerkve! Dobro mi de, če se kdo potrudi zame!"

Ko je nekaj časa molčal, je še vprašal: "Koliko mesecev sva že skupaj, signora Margherita?"

"Tri mesece, eminenca!"

"Tri mesece!" se je začudil. "In glejte, resnica je, da vas do danes še skoraj pogledal nisem! Verujte mi, donna Margherita, da vas srečam na ulici tega mesta, pa bi vas niti ne poznal ne!"

Priletni gospod je hotel sedaj popraviti svojo zamudo: z bistrim pogledom je premeril žensko od nog do glave. Pričel je pri nožicah, kjer je opazil, da je rdeče nogavice zamenjala s črnimi. Samo, da je ustregla njegovi želji! Brava, bravissima! Kardinalu je bilo to všeč! Potem je plezal višje s svojimi pogledi, dokler jim ni dal počivati na rožnatih holmih, ki sta se v znožju pod njenim obrazom harmonično vzdigovala in zopet padala, ker je bila donna Margherita ravno precej razburjena. Prebrisanka je dobro vedela, da bo ta trenotek odločeval o njeni prihodnosti in o službi, ki si jo je izmolila pri Materi v Loretu!

"Odkod ste, signora Margherita?" je vprašal eminenca, ko je dognal svoje preiskovanje.

"Frascati je mesto, kjer sem se rodila, eminenca!"

"Frascati v albanskem pogorju! Iz dobrega kraja ste, signora! Ondotne ženske so od nekdaj slovele radi svoje lepote! Ni li tako?"

Povesila je oko: "O tem ne gre meni sodba, eminenca!"

"Bene, bene! Saj to tudi ni predmet, s katerim naj se bavi kardinal katoliške cerkve!"

Krenil je na manj delikatno polje: "In vaši roditelji, žive še v Frascatiju?"

"Pomrli so! Prej nego sem se omožila!"

"Omoženi ste, donna Margherita?" Tu se je kar videlo, kako se je kardinalu katoliške cerkve podaljšal široki obraz. "Omoženi ste?"

"Sem in nisem, eminenca!" Glas ji je šel na jok, kar je kazalo, da se je kardinalovo vprašanje doteknilo boleče tajnosti.

"Sem in nisem!" je ponavljal markeze. "Torej vdova!"

"Vdova in ne vdova!" je zaihtela Margherita.

"Sveti Janez mi pomagaj! Kako naj vse to umejem?" je vprašal kardinal. "Kdo je bil vaš mož, donna Margherita?"

"Frascati je rodil mene in njega! Bil je cerkovnik pri Svetem Andreju. Bogu je bil všeč, eminenca, in tudi dušnim pastirjem. Kako je imel izčiščeno svojo cerkev! Kako je spretno prižigal sveče na oltarjih! Kako vzpodbudno je stregel pri sveti službi! Kako se mu je prikladal cerkovniški ornat! Eminenca, vse to se ne da popisati! Ko je na meni obtičalo njegovo srce, sem od same sreče obljubila sv. Andreju debelo, najdebelejšo voščeno svečo!"

"Ste to svojo obljubo tudi izpolnili, signora?"

"Izpolnila je nisem, eminenca," je odgovorila z vzdihljajem, ker je potem poroka snedla tistih par prihranjenih škudov. Sveti Andrej pač lehko čaka, saj je v nebesih, kjer mu ni treba s strahom šteti centezimov, kakor jih štejem jaz, kadar jih izdajam!"

"Pregrešna govorica je to, signora!" jo je pokaral kardinal.

"Saj vem, saj vem, eminenca! Da sem izpolnila svojo obljubo, bi gotovo ne bila prišla nadme ta nesreča! Kje si, Giaicomo? Kje si, Giacomo?"

"Kdo je ta Giacomo?"

"Kdo drugi nego moj mož! In poročena sva bila v tako veljavnem zakonu, kakor je kdaj bil sklenjen v starem Frascatiju! Pet let in še nekaj več je preteklo, odkar sva bila blagoslovljena pred oltarjem svetega Andreja. Vsak se je moral veseliti tega zakona, ker se je sklenil iz čiste in goreče ljubezni. Giacomo, Giacomo, kje si moj ljubi?"

"Ne kričite, donna Margherita! Vi veste, da mi je zdravnik prepovedal vsak hrup, ker boleham na levem ušesu!"

Ponosno zatrjevanje čiste in goreče ljubezni ni bilo pogodu njega eminenci in videlo se je, kako se mu je zopet pričel daljšati tolsti obraz.

"Čemu bi kričali, signora Margherita? Ker se trudite dandanes v tujih službah, sklepam, da vas je zapustil tisti Giacomo. Morda je umrl; pa tudi v tem slučaju bi ga ne izklicalo iz groba vaše kričanje!"

"Odpustite, eminenca! Ali ženska, ki ima moža, pa mora živeti brez njega, je bolj zapuščena kot novorojeno dete, ki ga vrže brezsrčna mati v travo tik pota. Kdo se je usmili? Kdo jo še pogleda?"

"V Boga zaupajte, Margherita!" jo je tolažil kardinal.

"V tega zaupam! Drugače bi že davno skočila v vodo! Tako sem zapuščena!"

"Vaš Giacomo vas je torej zapustil?"

"Pol leta sva živela v najsrečnejšem zakonu. V najsrečnejšem zakonu, eminenca! Nisem si mogla želeti boljšega moža! In ta kri, ki je kipela po njem! Madonna santissima! Kake časem sem preživela takrat!"

"Pusti kri!" je opomnil kardinal hladno. "Preveč imaš besed, Margherita, in še te so neumestne!"

Ali okrogla ženica si ni dala kratiti svoje pravice, da bi ne tarnala po sreči svoje zakonske preteklosti.

"Kdo naj bi ne bil gostobeseden," je jokala, "če se mu je gorko zakonsko gnezdo brezsrčno raztrgalo, kakor se je raztrgalo meni?"

(Dalje prihodnjič.)

Črtice in povesti

Spisal F. S. Finžgar

(Nadaljevanje)

MATIJA PRELESNIK

Potrkal sem enkrat, dvakrat —nič. Potrkam tretjič—zopet nič. In vendar je tičal ključ v vratih. Torej naprej! Vstopil sem brez dovoljenja k prijatelju—vstopil sem v tisto skromno in revno sobico, kjer si, naš Matija, prebil zadnja štiri leta. To je tista in taka ozka sobica, kakor bivajo v njih študentje, sobica—sestra onih raznih svetovnih sobic, kjer so v tihoti in skromnosti vzklili veliki duhovi. Pult in miza—vse nastlano s knjigami, izpiski in pričetimi rokopisi. Duhovit nered. In ob pultu v kotiču postelj in na njej je ležal tedaj Matija, ko sem ga obiskal zadnjič.

Nepremično je ležal. Čez glavo je bil zagrnjen v črn plašč. Rahlo sem se bližal postelji in mu dvignil zagrinjalo z glave. Prepričan sem bil, da spi. In ni spal. Njegove oči so bile odprte in so gledale nekam daleč, ne vem kam, v davnino menda.

"Matija, ali spiš?"

Ni odgovoril. Počasi so se mu začele oči jasniti, kot bi se njegov duh vračal od daleč, s pokopališča davnih in daljnih grobov, tam nekje od otoka Rujana, z dvorov in gradov Bodričev, kot da bi bil cestoval po davno preraslih potih baltiških Slovenov.

"Matija, ti si bolan!"

Krog oči so mu trepetale rumenkaste sence. Tedaj so oživele njegove lepo rezane ustnice, stresle so se v nasmehu, iz katerega mi ni bilo mogoče razbrati, ali je v njem podsmeh ali prijateljski pozdrav, bolečina ali pa popolna brezčutnost. Izpod črnega plašča mi je pomolil roko in se hitro dvignil s postelje, stopil predme in rekel sicer krepko, a zopet z glasom, v katerem je bila prav taka neizrazitost kakor v smehu njegovih ustnic.

"Kdo pravi, da sem bolan? Poglej me!"

"Matija, veseli me!"

In tudi iz mojega odgovora je donelo vse prej kakor vera v njegove besede.

Stopila sva k pultu in se naslonila nanj. Stare knjige so ležale odprte, napol prečitane, nataknjene z raznimi listi in zaznamki.

"Matija, ti studiraš že za tretjo povest?"

"Cest iščem, starih cest po baltiški domovini!"

"Cest iščeš?"

Matija se je zopet rahlo in trudno nasmehnil.

"Kajne, cest iščemo v davnini, in v sedanjosti nimamo cest in nimamo zvezd!"

In zopet me je pogledal z očmi, krog katerih so legale bolne, rumenkaste sence.

"Pustiva to! Fant, ali kaj delaš? Bodi priden in delaj! Pri nas se premalo dela, in kar se dela, se dela vsepovsod prehitro, skokoma—čez gore, brez cest in brez zvezd . . ."

In začela sva govoriti o literaturi, ki jo je tako ljubil in je sodil vse tako tehtno in modro . . .

Moral sem iti, prehitro sem moral od njega. In zadnjo besedo, ki sem jo čul iz njegovih ust, sem vzel s seboj. Z mano hodi in bo hodila, dokler mi ne ohromi rok in nog usoda vseh ljudi; besedo, ko mi je segel v roko zadnjič, in nisva za to vedela in niti slutila nisva tega—zadnjo besedo namreč "Fant, delaj!" — — —

In sedaj te ni več, Matija. Ni te več! . . . Saj bi človek ne verjel, ko ne bi sam stal tedaj ob mrzlem grobu, ko je žvižgala burja po gomilah in so ti postlali posteljo pri Sv. Krištofu—in je zdrsnila rakev v odprto črno jamo.

"Grobovi tulijo!" Strašna in grozna je ta beseda. Ko jo je človek prvič čital, se je zgenil ob njej. In tudi sedaj se zgane in strese, toda pred očmi ima vso bridko resnico teh besedi, da bi jo lahko prijel in pritisnil na steno kot grozni pečat. Da, odprti grobovi v naši domovini kakor hlastajoč zevajo in požirajo, kar je lepega; pohodijo njive, ko komaj poženo prvo klasje in obetajo sadov.

In ob takem grobu človek postoji in se zamisli. Bodi še tako mrzel, bodi še tako trezen, vrine se ti neka skeptična sodba—da ne bi bila resnična!—ali niso ti udarci—udarci usodne osvete?

"Cest iščemo v davnini, a v sedanjosti nimamo cest, nimamo zvezd!"

Kako bridek stavek!

In kdorkoli se ukvarja z umetnostjo v Slovencih, vse to bridko čuti. In čim rahlejše srce nosi kdo v prsih, tem teže prenaša to disharmonijo, tem prej omaga pod pezo—tem prej mu izbije smrt iz roke kist in pero.

"V sedanjosti nimamo cest — —" O, imamo ceste—pa se vijejo više nad prahom in blatom, više za drugimi cilji. In če človek, kogar duh ima mnogo poleta, zavozi na vsakdanjo cesto, kako mu je pusta, kako dolgočasna; opoteka se na njej, utrudi se in trpi. In ljudje, ki ga srečavajo, se ozirajo na umetnika in majejo z glavo. Škoda, da je tak in tak. Revež! Pustimo ga! Pojdimo dalje, da se nam ne pridruži!

(Dalje prihodnjič)

Razni mali oglasi

PORTER
White only
Good hours - Excellent wages
NOVAK'S RESTAURANT
7100 Stony Island
Fairfax 9457

SALESMAN
TO SELL COSTUME JEWELRY TO RETAILERS
New line - High commission
Good clientele
LONGBEACH 4059

BEAUTY OPERATOR
Part time - 50% commission
Opportunity for good income
FLOROY BEAUTY SALON
4203 N. Damen
BIT. 4141

GIRL
Trustworthy
Plain cook - No laundry
Good home, good wages
References
Phone MIDWAY 1723

WOMEN & GIRLS
OPERATORS—EXPERIENCED
Single, double needle power machines; piece work rates: $1 per hr.
KENRUSS
1219 Van Buren, 5th floor rear

Secure your future with an old firm.
We need MEN
for general machine work.
Experienced
Excellent working conditions
SIGWALT MFG. CO.
2011 N. Lawndale

GIRLS NEEDED AT ONCE
Age twenty-five to forty. Good working conditions. Steady work. Top pay for light factory work.
VINCENSE 0661
1011 East 75th St.

RAZPIS SLUŽBE OSKRBNIKA

Išče se oskrbnika za čiščenje in oskrbovanje izletniške farme SNPJ. Stalno delo, dobra plača, prosto stanovanje, voda, elektrika in gorkota. Lepa prilika za zakonski par.

Službo lahko nastopite 1. decembra ali pa 1. marca. Vse ponudbe naj bodo poslane na tajnico Cecilijo Šubel, 1107 E. 68 St., Cleveland, O., najkasneje do 20. novembra. ODBOR.

To the People of this Community

Congress or the President must declare the war over before peace becomes official.

Every individual, however, has his own final V-Day and the dates will differ, says Peter Edson, Washington newspaper correspondent. For some people the war won't be over till the last tin can can be stepped on, the last pound of fat turned in at the butcher's, the last scrap of paper saved. For others final V-Day won't come until a very special man comes home from the occupation of Japan or Germany.

Surely the cost to the individual who has only to buy his Victory Bond to be at peace with the world is the easiest. True V-Day cannot come until peace is assured in the world, until inflation is definitely whipped, and until every buddy is home with his family and friends. The prime ingredient for this happy state of affairs is the Victory Bond, millions and millions of them.

THE EDITOR

Razni mali oglasi

NURSEMAID
or mother's helper. Own room and bath; no laundry, no cooking. Light household duties. Good home and pleasant surroundings. Good salary.
GRACELAND 5163

ELDERLY WHITE WOMAN
to assist with 2 children, 3 and 8 years.
Stay. Good salary.
Phone TRIANGLE 10424
between 1-6

WOMAN OR GIRL
to care for 2 children
Room and board - Evenings free
Salary
Call after 12 noon
PORTSMOUTH 8137

Work in your own neighborhood.
We need
MANGLE HELP
FEEDERS - FOLDERS
Experienced - Steady work
MANHATTAN LAUNDRY
5530 W. Cermak Road

MEN
Factory help - Good opportunity
80c per hour to start
GENERAL PLATE MAKERS SUPPLY CO.
522 South Clinton

MAN
to work in curing cellar and men to work in sausage factory.
Top pay
SCOTT-PETERSEN & CO.
4450 Armitage Ave.

COOKING
AND 1st FLOOR WORK
WHITE
Reference
KENWD. 2684

OPERATORS—ON STRAW
Plenty of work
Good pay
CHICAGO FASHION HATS
65 E. South Water
R. 701

MEN—Over 17 yrs.
Factory work - Good salary
Pleasant working conditions
Paid vacation. Apply
C. R. DANIELS, INC.
624 W. Adams

FUR FINISHER
1st class only - Salary $70
40 hours
Permanent position
209 S. State St. R. 1302
HARRISON 0537

WOMEN & GIRLS
Experienced for sausage link & packing depts. Excellent working conditions. Plenty of overtime. Apply
RICHTER'S FOOD PRODUCTS, Inc.
1040 West Randolph St.

GIRLS-WOMEN
Light, Pleasant Work
Picking and Packing Orders
Permanent Job if Qualified
IMMEDIATE DISCOUNT ON PURCHASES AND EMPLOYES BENEFITS
APPLY AT ONCE
GAMBLES STORES, Inc.
2750 W. 35th ST.

Razni mali oglasi

BYE-BYE
HRBTOBOL
Tukaj je čisti, moderni način olajšati navaden hrbtobol. Johnsons's Back Plaster! Olajša bolečine, otrpje, nategnjenost. Vpliva prijetno! V vseh lekarnah. Zahtevajte Johnson & Johnson kakovost.

Prve vknjižbe na posojila za prenovljenje in refinanciranje, dobite po zmerni obrestni meri pri:
KORUNA SAVING & LOAN ASSOCIATION
2832 W. Cermak Rd., Chicago, Ill.
Rockwell 0538

LAUNDRY HELP
of all types. Shirt Press Operators. Shirt Finishers. Flat work girls. Handkerchief girls. Good rate of pay. Pleasant working conditions. Apply Mr. Busel—SUPREME LAUNDRY, 4224 West Division.

STENOGRAPHERS
TYPISTS
ADDING MACHINE OPERATORS
(with or without experience)
Steady employment
Pleasant working conditions
SEARS COMMUNITY STATE BANK
3401 W. Arthington St.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Razni mali oglasi

2 GIRLS
to work on
DRY TUMBBERS
DRY ASSEMBLERS
Also Feeders and Folders
48 hrs. - Vacation with pay - Ideal transportation and working conditions
LEADER LAUNDRY CO.
1643 W. 43rd St.

JANITRESSES
MOPPERS
Michigan Avenue Office Building
Fine working conditions
STEADY WORK
GOOD PAY
Vacations with Pay
Short Hours
(Kindly foreman)
LONDON GUARANTEE & ACCIDENT BUILDING
360 No. Michigan Ave.
See Mr. Trohan after 5 o'clock

ŽENSKE
ki ste bile uposlene v vojni industriji
Ali gledate za delo?
TELEFON KOMPANIJA RABI
HIŠNICE
(JANITRESSES)
Ženske za čiščenje v vseh delih mesta
od 5:30 pop. do 12. ure ponoči
Rabimo tudi
POMAGALKE V JEDILNICI
Oglasite se
v uposlovalnem uradu za ženske
ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY
v pritličju
309 W. Washington St.
CHICAGO

GIRLS & WOMEN
Sorters - Folders - Inspectors & Wrappers
"ALL CLEAN WORK"
Time and ½ over 40 hours—plus bonus
(Garfield Park L and Harrison Street car brings you right to the door)
ROSCOE LAUNDRY
3517 West Harrison

SECURE YOUR FUTURE WITH AN OLD ESTABLISHED FIRM
WE NEED TODAY:
TOOL and DIE MAKERS
ALL-AROUND MACHINISTS
HIGHEST PAY FOR FIRST CLASS WORKERS
Plenty overtime - Excellent working conditions
BRONZE & STEEL DIE CASTING CO.
PLANO, ILLINOIS
Factory phone—PLANO 26521
or Spt. Heim, F. Meier, residence phone—PLANO 25371

WE HAVE SEVERAL POSITIONS OPEN
for
BAKELITE MOLDERS
HAND OR HALF-AUTOMATIC
Highest Pay for Best workers
48-Hour Week
Time and Half for Overtime
Hospitalization and disability Plan
Automatic advancement
Good working conditions in a modern plant
Apply now at
THE RICHARDSON CO.
MELROSE PARK, ILLINOIS